

dr Małgorzata Lechwar

Katedra Teorii Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych
Uniwersytet Rzeszowski

Instytucjonalny wymiar współpracy transgranicznej w regionie podkarpackim

WPROWADZENIE

Współpraca transgraniczna jest współpracą realizowaną na poziomie lokalnym i regionalnym. Oznacza współpracę we wszystkich dziedzinach życia, z zaangażowaniem wielu podmiotów w bezpośrednim sąsiedztwie granicy. Może obejmować współpracę skoncentrowaną na kwestiach społecznych i gospodarczych, kreującą nie tylko wartość społeczno-ekonomiczną, ale również wartość polityczną i instytucjonalną.

Najbardziej zinstytucjonalizowaną formą zacieśniania więzi regionalnych obszarów transgranicznych są euroregiony obejmujące swą przestrzenią geograficzną przygraniczne części dwu lub więcej państw. Wykreowana w ten sposób więź ma się przekładać na wymierne efekty dla mieszkańców, podmiotów gospodarczych i całych regionów.

Cel opracowania ma charakter deskryptywny i eksplanacyjny. Wiąże się z poszukiwaniem odpowiedzi na pytanie, jaka była i jaka jest obecnie dana rzeczywistość, tj. rozwiązania instytucjonalne skoncentrowane na zacieśnianiu współpracy transgranicznej, oraz pytanie po co dane zjawisko w ogóle zaistniało, tj. jakie znaczenie posiada kreacja i wsparcie współpracy obszarów przygranicznych). Realizując podjęty cel, wykorzystano wywiad swobodny oraz metodę opartą na dokumentach zastanych, odzwierciedlających rzeczy i zjawiska występujące w przeszłości¹.

EUROREGIONY – ZINSTYTUCJONALIZOWANA FORMA WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ

Zdaniem G.W. Kołodki „poruszanie się w wielowymiarowej przestrzeni, na którą składa się przede wszystkim konkretność historyczna, geograficzna, kultu-

---

¹ Zostały one udostępnione przez wiceprezesa Zarządu Stowarzyszenia Euroregion Karpacki w Rzeszowie – Dawida Laska oraz Barbarę Ingot – Dyrektora Biura Stowarzyszenia Euroregion Karpacki Polska.

rowa, instytucjonalna, polityczna, społeczna oraz problemowa” jest jedną z ośmiu konstytutywnych cech koincydencji teorii rozwoju. Teorii, która w sposób nowatorski „nieortodoksyjnie i holistycznie” odpowiada na pytanie co od czego zależy w długookresowych procesach rozwoju społeczno-gospodarczego [Kołodko, 2010, s. 98]. Ponadto, jak wskazuje M.G. Woźniak, ważną kwestią dla regionów zmarginalizowanych jest „uobecnienie poprzez ład instytucjonalny zdolności do artykułowania oczekiwanych celów społecznych przez interesariuszy” [Woźniak, 2005, s. 39]. Trudno nie nawiązać również do konkluzji zawartych w opracowaniu *Konwergencja modeli ekonomicznych Polska i Ukraina* koncentrujących się na potrzebie budowy ładu instytucjonalnego traktowanego jako zasadniczy element odnowy kapitału społecznego na rzecz dynamizowania procesu konwergencji [Konwergencja..., 2009, s. 664–665].

W świetle powyższego, realizowana w Europie idea współpracy lokalnych i regionalnych społeczności jest niezbędna do rozwoju regionów o charakterze peryferyjnym [por. Ślusarz, 2008, s. 64]. Jest to związane z zasadniczym celem współpracy transgranicznej, tj. wyeliminowanie barier wynikających z istnienia granic państwowych, co ma w XXI wieku znamienite znaczenie dla dynamizowania szeroko rozumianego rozwoju społeczno-gospodarczego. W latach 2007–2013 współpraca w wymiarze transgranicznym jest realizowana w ramach trzeciego celu polityki spójności Unii Europejskiej – Europejska Współpraca Terytorialna (EWT). Europejska Współpraca Terytorialna [www.ewt.gov.pl] jest kontynuacją programów współpracy transgranicznej, transnarodowej i międzyregionalnej realizowanych w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III 2004–2006.

Wspólne, transgraniczne działania mogą dotyczyć między innymi wspierania przedsiębiorczości; rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, turystyki, kultury oraz handlu transgranicznego; ochrony dóbr naturalnych i zapobiegania zagrożeniom naturalnym i technologicznym; wspierania powiązań między obszarami miejskimi i wiejskimi; poprawy dostępu do sieci transportowych, informacyjnych i komunikacyjnych; gospodarki wodnej, gospodarki odpadami oraz rozwoju systemów energetycznych; rozwoju i wspólnego wykorzystania infrastruktury, w szczególności w obszarze ochrony zdrowia, kultury i edukacji.

Polska południowo-wschodnia, w tym województwo podkarpackie znajduje się w obszarze wsparcia programu współpracy transgranicznej Polska – Słowacja 2007–2013 oraz Programu Sąsiedztwa Polska – Białoruś – Ukraina 2007–2013² istniejącego w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa

---

² Obszar współpracy w ramach Programu obejmuje między innymi w Polsce podregion krośnieńsko-przemyski, a także jako tzw. region przyległy rzeszowsko-tarnobrzeski; na Ukrainie między innymi obwód lwowski; www.ewt.gov.pl/WstepDoFunduszyEuropejskich/Strony/PolskaUkrainaBialorus.aspx (stan na 10.09.2011).

(EISP), a stanowiącego inicjatywę Komisji Europejskiej, której zasadniczym celem jest rozwój współpracy pomiędzy Unią Europejską a państwami partnerskimi spoza UE (Algieria, Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Egipt, Gruzja, Izrael, Jordania, Liban, Libia, Mołdawia, Maroko, Autonomia Palestyńska, Syria, Tunezja, Ukraina) poprzez zapewnienie zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju regionalnego. Potencjalnymi beneficjentami programów współpracy transgranicznej są jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli; podmioty i jednostki organizacyjne powoływane lub tworzone przez państwo, wojewodów lub jednostki samorządu terytorialnego w celu świadczenia usług publicznych; pozarządowe organizacje non profit; izby: gospodarcze, handlowe i rzemieślnicze; szkoły wyższe; instytucje publiczne prowadzące działalność edukacyjną, badawczą; instytucje kultury; Kościoły i związki wyznaniowe, a także euroregiony.

Szczególną formą współpracy transgranicznej jest współpraca euroregionalna. Forma ta wyróżnia się wysokim stopniem instytucjonalizacji struktur współdziałania ponadgranicznego – tabela 1.

Tabela 1. Euroregiony, w których zrzeszona jest Polska

Lp.	Nazwa euroregionu	Data utworzenia	Obszar euroregionu po stronie polskiej	Partnerzy zagraniczni
1	Bałtyk	22.02.1998	woj. pomorskie, warmińsko-mazurskie	Rosja, Litwa, Szwecja, Dania
2	Niemen	06.06.1997	woj. warmińsko-mazurskie, podlaskie	Litwa, Białoruś, Rosja
3	Bug	29.09.1995	woj. lubelskie	Ukraina, Białoruś
4	Karpacki	14.02.1993	woj. podkarpackie	Słowacja, Ukraina, Węgry, Rumunia
5	Tatry	26.08.1994	woj. małopolskie	Słowacja
6	Beskidy	09.06.2000	woj. śląskie, małopolskie	Czechy, Słowacja
7	Śląsk Cieszyński	22.04.1998	woj. śląskie	Czechy
8	Silesia	20.09.1998	woj. śląskie, opolskie	Czechy
9	Pradziad	02.07.1997	woj. opolskie	Czechy
10	Glacensis	05.12.1996	woj. dolnośląskie	Czechy
11	Nysa	21.12.1991	woj. dolnośląskie	Niemcy, Czechy
12	Sprewa-Nysa-Bóbr	2.06.1993	woj. lubuskie	Niemcy
13	Pro Europa Viadrina	21.12.1993	woj. lubuskie	Niemcy
14	Pomerania	15.12.1995	woj. zachodniopomorskie	Niemcy, Szwecja
15	Puszcza Białowieska	25.05.2002	woj. podlaskie	Białoruś
16	Łyna-Ława	04. 09.2003	woj. warmińsko-mazurskie	Rosja

Źródło: www.mrr.gov.pl/rozwoj_regionalny/polityka_regionalna/euroregiony/strony/euroregiony.aspx (stan na 15.09.2011).

Współpraca transgraniczna nabiera cech współpracy euroregionalnej dopiero z chwilą wprowadzenia zinstytucjonalizowanych form współdziałania, między innymi poprzez tworzenie stowarzyszeń, a także licznych powiązań z krajowymi i międzynarodowymi organami koordynacji współpracy transgranicznej. Współpraca euroregionalna odbywa się w ramach euroregionu³.

EUROREGION KARPACKI

Istotne znaczenie dla Polski południowo-wschodniej ma Euroregion Karpacki zawiązany w dniu 14 lutego 1993 roku w Debreczynie. Euroregion Karpacki obejmuje przygraniczne regiony pięciu państw – Polski, Rumunii, Słowacji, Ukrainy i Węgier. Po stronie polskiej euroregion obejmuje gminy województwa podkarpackiego oraz obszar samorządów członkowskich Stowarzyszenia Euroregion Karpacki Polska – rysunek 1.

Prawnym reprezentantem Euroregionu Karpackiego jest Stowarzyszenie Euroregion Karpacki Polska⁴. Powołanie w lipcu 2000 roku Stowarzyszenia Euroregion Karpacki Polska było istotnym etapem instytucjonalizacji współpracy transgranicznej po polskiej stronie Euroregionu Karpackiego. Po przeanalizowaniu materiałów informacyjnych udostępnionych przez władze Stowarzyszenia można stwierdzić, że prowadzi ono wieloaspektową i wielodziedzinową międzynarodową działalność. Koordynuje po polskiej stronie działania swoich akcjonariuszy, tj. samorządów terytorialnych oraz innych organizacji w zakresie współpracy terytorialnej i rozwoju regionalnego. Po 10 latach funkcjonowania skupia 62 samorzady członkowskie z obszaru województwa podkarpackiego i województwa małopolskiego. Stowarzyszenie współpracuje z organizacjami na obszarze Euroregionu Karpackiego, w szczególności z Ukrainy i ze Słowacji. Zgodnie z deklaracjami Władz Stowarzyszenia, tworzy system współpracy oparty o profesjonalne struktury organizacyjne oraz procedury oparte na nowoczesnych technologiach IT. Stowarzyszenie jest organizacją ekspercką wspierającą i organizującą środowiska i osoby związane z rozwojem regionalnym i współpracą gospodarczą. Promuje otwartość i profesjonalizm oraz oferuje potencjał kontaktów oraz siłę partnerskich instytucji. Zarządzający Stowarzyszeniem mają ambicję, aby Euroregion Karpacki był przestrzenią współpracy otwartą dla in-

---

³ Termin ten nie jest oficjalny, tzn. nie występuje, jak chociażby termin współpraca transgraniczna w oficjalnych dokumentach Unii Europejskiej. Jest to jednakże określenie wykorzystywane w literaturze przedmiotu i oficjalnych dokumentach związanych z formalizacją współpracy transgranicznej, zwłaszcza w krajach Europy Środkowej i Wschodniej. *Euroregiony na granicach Polski 2007*: www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/wroc/ASSETS_14-19.pdf (stan na 10.10.2011).

⁴ Informacje zamieszczone w podrozdziale udostępnione przez wiceprezesa Zarządu Stowarzyszenia Euroregion Karpacki w Rzeszowie – Dawida Laska oraz Barbarę Ingłot – Dyrektora Biura Stowarzyszenia Euroregion Karpacki Polska.

westorów, przedsiębiorców i wyjątkowym miejscem odpoczynku dla turystów z całego świata. Jest to możliwe do osiągnięcia, ponieważ zgromadzony w organizacji kapitał ludzki cechuje otwartość na nowe rozwiązania odnoszące się do kreacji rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów przygranicznych, jak również promocji już podjętych innowacyjnych dla regionów przygranicznych działań. Wieloletnie doświadczenie we współpracy z instytucjami i organizacjami zagranicznymi i krajowymi, w tym regionalnymi, to niezwykle cenny potencjał Stowarzyszenia. Tak więc, istnieje duża szansa na kontynuację dotychczasowej współpracy międzyinstytucjonalnej na ciągle pożądanym i kreowanym przez Unię Europejską zasadach partnerskich.

Rysunek 1. Euroregion Karpacki

Źródło: www.kamillo.bpl.vectranet.pl/eurokrazzak/PODSTRONY/EUROREGIONY/karpaty.htm (stan na 15.09.2011)

Stowarzyszenie, realizując swoją politykę poprzez prowadzenie usług, kieruje ją do szerokiego odbiorcy, w szczególności zaś podmiotów sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego. Zasadniczym determinantem wpływającym na oferowane przez Stowarzyszenie serwisy, jest podejście projektowe oparte o metodykę BPM (Business Project Management) oraz podejście partnerskie na każdym etapie współpracy. Do najważniejszych serwisów Stowarzyszenia należą:

- współfinansowanie za pośrednictwem środków UE projektów transgranicznych,

- kompleksowa pomoc w wyszukiwaniu partnerów społecznych i gospodarczych na obszarze Karpat,
- pomoc w przygotowaniu projektów terytorialnych na obszarze Karpat,
- obsługa inwestorów, w szczególności kojarzenie partnerów gospodarczych,
- prowadzenie zespołów projektowych oraz przygotowywanie gotowych strategii i dokumentów planistycznych,
- pośrednictwo w kontaktach z władzami publicznymi oraz instytucjami około biznesowymi na obszarze Karpat,
- prowadzenie kampanii medialnych, promocyjnych i marketingowych.

Euroregionalny System Współpracy to serwis stworzony dla instytucji i osób zainteresowanych aktywną i wielodzielnicową współpracą w ramach Euroregionu Karpackiego. Jego intencją było wykreowanie wirtualnej rzeczywistości obrazu codziennej działalności Stowarzyszenia Euroregion Karpacki Polska i jego partnerów oraz zapewnienie wszystkim potencjalnym nowym partnerom możliwości wzięcia w nich udziału. Euroregionalny System Współpracy jest interaktywną bazą wiedzy – miejscem spotkań ludzi, instytucji i wymiany informacji. Umożliwia zapoznanie się z dotychczas realizowanymi w ramach Euroregionu Karpackiego projektami terytorialnymi, oferuje również dostęp do bazy partnerów z opcją nawiązywania kontaktów w zakresie przygotowywania projektów [www.esw-tur.eu].

Invest In Carpathians jest jednym z instrumentów wykorzystywanych w celu promocji walorów turystycznych i inwestycyjnych województwa podkarpackiego. Dwujęzyczna strona zawiera aktualizowane na bieżąco materiały dotyczące działalności Stowarzyszenia Euroregion Karpacki Polska, informacje na temat samej realizacji projektu oraz szczegółowe informacje dotyczące zamieszczonych ofert inwestycyjnych. Potencjalni inwestorzy mogą tu znaleźć interesujący ich obszar na Podkarpaciu, w który warto zainwestować. Zamieszczone oferty wzbogacone są o zdjęcia i mapy oraz kontakty do poszczególnych samorządów. Inwestorzy chętni do współpracy mogą nawiązać kontakt oraz znaleźć odpowiedni obszar do zainwestowania poprzez wypełnienie zamieszczonego na stronie formularza zgłoszeniowego oraz listu intencyjnego [www.investincarpathians.eu].

Sieć Miast Euroregionu Karpackiego (SMEK) to serwis, którego celem jest wzmocnienie i profesjonalizacja współpracy miast karpackich poprzez stworzenie innowacyjnej platformy współpracy Sieci Miast Euroregionu Karpackiego. Realizacja tego działania jest niezbędna dla stworzenia zorientowanej na rozwój społeczno-gospodarczy terytorialnej struktury współpracy ośrodków miejskich pogranicza polsko-słowackiego oraz zacieśnienie współpracy na rzecz polityki wzrostu i poprawy jakości życia mieszkańców zaangażowanych miast. Cel główny ma być osiągnięty poprzez realizację celów szczegółowych:

- opracowanie informatycznej aplikacji do zarządzania współpracą partnerów w ramach SMEK – oprogramowanie pozwoli na codzienną współpracę opartą na pracownikach partnerów,

- stworzenie komórek współpracy w ramach struktur organizacyjnych miast – partnerów umożliwi stworzenie zaplecza kadrowego dla Sieci na poziomie partnerów,
- opracowanie procedur współpracy w ramach Sieci – pozwoli na ujednoczenie zasad współpracy i ułatwi jej monitoring,
- stworzenie technicznych możliwości organizowania telepracy pomiędzy miastami – partnerami SMEK – umożliwi współpracę pomiędzy partnerami w trybie telekonferencji,
- stworzenie centrów koordynacyjnych w Stowarzyszeniach – odpowiadać będą za monitoring Sieci, współpracę z zachodnimi partnerami z UE oraz za rekrutację nowych członków.

Miasta tworzące sieć po stronie polskiej to Gmina Miejska Przemyśl, Gmina Miejska Przeworsk, Gmina Lesko, miasto Jasło, Gmina Miejska Ustrzyki Dolne, Gmina Miejska Jarosław, Gmina Boguchwała. Po stronie słowackiej: miasto Snina, miasto Medzilaborce, miasto Vranov nad Toplou.

Europejska Sieć Informacji Młodzieżowej Eurodesk to program dla młodzieży, osób pracujących z młodzieżą i organizacji młodzieżowych, wspierany finansowo i merytorycznie przez Komisję Europejską i Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach programu „Młodzież w działaniu”. W chwili obecnej sieć działa w 31 krajach europejskich. Należą do niej organizacje i instytucje pracujące z młodzieżą, zajmujące się informacją europejską i młodzieżową. W Eurodesku działa ponad 1000 organizacji, w tym ponad 70 w sieci Eurodesk Polska. Eurodesk to informacja udzielana przez wykwalifikowanych konsultantów o edukacji, szkoleniach, mobilności czy funduszach. Konsultanci Eurodesku z całego kontynentu mają ze sobą stały kontakt online. Dzięki temu informacje są zdobywane i przekazywane błyskawicznie. Eurodesk prowadzi bazę polskich i europejskich programów grantowych, organizacji i instytucji, projektów, grup i organizacji szukających partnerów do projektów oraz źródeł informacji europejskich. Ponadto w Stowarzyszeniu Euroregion Karpacki Polska Regionalny Punkt Informacji Europejskiej działa przy Sekcji ds. koordynacji współpracy młodzieży Euroregionu Karpackiego udzielając informacji zainteresowanym.

Stowarzyszenie od 2001 roku jest instytucją wdrażającą programy Unii Europejskiej. Od tego czasu za pośrednictwem Euroregionu dofinansowano w sumie 307 projektów na kwotę ponad 7 mln euro. W początkowym okresie funkcjonowania Stowarzyszenie zarządzało dwoma funduszami: Funduszem Małych Projektów w ramach Narodowego Programu dla Polski Phare oraz Wspólnym Funduszem Małych Projektów w ramach Programu Współpracy Przygranicznej Phare Polska – Słowacja. Opierając się na danych statystycznych można wskazać, iż łącznie w polskiej części Euroregionu do 2007 roku zrealizowano 149

projektów. Na ich realizację wykorzystano dofinansowanie w kwocie 2416,9 tys. euro. Najczęściej wykonawcami projektów były organy administracji samorządowej, szkoły różnych szczebli, stowarzyszenia, a następnie domy i ośrodki kultury [*Euroregiony na granicach Polski* 2007, [http](#)]. Obecnie Stowarzyszenie zaangażowane jest w realizację mikroprojektów (wsparcie inicjatyw lokalnych) w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczypospolita Polska – Republika Słowacka 2007–2013. Stanowią one kontynuację „Wspólnego Funduszu Małych Projektów” na pograniczu polsko-słowackim od 2000 roku w ramach przedakcesyjnego programu Unii Europejskiej Phare CBC oraz wyodrębnionego działania 2.3 – „Wsparcie inicjatyw lokalnych” realizowanego w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA Polska – Republika Słowacka 2004–2006. Celem mikroprojektów jest promowanie lokalnych inicjatyw i wzmacnianie kontaktów transgranicznych poprzez realizację projektów opartych na działaniach typu „ludzie dla ludzi”. Program wspiera takie działania jak: organizacja wspólnych imprez kulturalnych, ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego, przedsięwzięcia z zakresu sportu, turystyki i rekreacji, ochrona i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego, tworzenie sieci współpracy poprzez rozbudowę powiązań instytucjonalnych między organizacjami społecznymi, gospodarczymi, kulturalnymi i innym, działania na rzecz aktywnego starzenia się oraz wydłużania życia zawodowego, działania na rzecz poprawy jakości i dostępu do kształcenia i szkoleń na poziomie początkowym, zawodowym i wyższym, realizacja drobnych inwestycji infrastrukturalnych powiązanych z przedsięwzięciami o charakterze „miękkim” z dziedziny kultury, sportu, turystyki i ochrony środowiska. W ramach I naboru mikroprojektów zrealizowano w sumie 43 projekty na kwotę ponad 2 mln euro, w ramach II naboru w trakcie realizacji jest 17. Łączna kwota dofinansowania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego tych projektów przekracza 600 tys. euro, a ich wartość całkowita to 751 tys. euro.

Obszar wsparcia finansowego projektów zakończonych w 2008 r. w województwie podkarpackim w ramach Programu Sąsiedztwa Polska – Białoruś – Ukraina INTERREG III A/TACIS CBC prezentuje tabela 2. Projekty realizowane w ramach Priorytetu I koncentrowały się na zadaniach infrastrukturalnych (infrastruktura transportowa, proekologiczna, okołobiznesowa), natomiast w ramach Priorytetu II na działaniach zmierzających do rozwoju kapitału ludzkiego i transgranicznej współpracy instytucjonalnej włącznie z bezpieczeństwem na granicach Unii Europejskiej. Zgodnie ze stanem na 28.02.2010 r. wartość ogółem projektów przedstawionych w tabeli 2 wynosiła 56 422 713,68 zł, a kwota dofinansowania z EFRR 39 683 609,15 zł.

Tabela 2. Projekty zrealizowane w ramach Programu Sąsiedztwa Polska – Białoruś – Ukraina INTERREG III A/TACIS CBC

Priorytet I – Zwiększenie konkurencyjności obszaru granicznego poprzez modernizację i rozwój transgranicznej infrastruktury
Działanie 1.1 – Modernizacja i rozwój istniejącej transgranicznej sieci transportowej w celu poprawy dostępności
Podnoszenie atrakcyjności terenów gospodarczo-inwestycyjnych w mieście przy ulicy Kolejowej w Ustrzykach Dolnych
Modernizacja drogi powiatowej na odcinku Cieszanów – Brusno w celu zwiększenia dostępności terenów przygranicznych
Poprawa dostępności komunikacyjnej terenów przygranicznych poprzez modernizację ul. Bańkończyckiej w Przemyślu
Polepszenie dojazdu do stacji przeładunkowej przy kolejowym przejściu granicznym w Werchracie poprzez modernizację drogi powiatowej
Poprawa dostępności obszaru pogranicza – modernizacja dróg powiatowych Sakowczyk – Zawóz i Sakowczyk – Wersal
Opracowanie dokumentacji technicznej na modernizację transgranicznej sieci drogowej w powiecie jarosławskim
Działanie 1.2 – Rozwój wspólnego transgranicznego systemu ochrony środowiska naturalnego
Budowa mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Żurawicy
Transgraniczna ochrona środowiska rzeki San – budowa kanalizacji sanitarnej w Dynowie – etap II
Poprawa czystości wód obszaru transgranicznego poprzez budowę kanalizacji sanitarnej w Lisich Jamach
Ochrona Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery Karpaty Wschodnie przez poprawę gospodarki wodno-ściekowej – etap I dokumentacja
Kompleksowe rozwiązanie gospodarki ściekowej i likwidacji zagrożeń środowiska w dorzeczu transgranicznych rzek Lubaczówki i Sołotwy
Transgraniczna wymiana doświadczeń – opracowanie dokumentacji technicznej kanalizacji i wodociągów w Dynowie
Działanie 1.3 – Rozwój infrastruktury okołobiznesowej i turystyki
Budowa Przygranicznego Centrum Kultury i Sportu Wędrowiec w Cieszanowie
Przemyski Park Sportowo-Rekreacyjny, Stok narciarski – II etap: Snowpark i letni tor saneczkowy
Opracowanie dokumentacji technicznej dla przyszłego projektu rozwijającego infrastrukturę turystyczną Gminy Lesko
Priorytet II – Rozwój kapitału ludzkiego i transgranicznej współpracy instytucjonalnej włącznie z bezpieczeństwem na granicach Unii Europejskiej
Działanie 2.1 – Wzmocnienie instytucjonalnej współpracy transgranicznej oraz podniesienie jakości kapitału ludzkiego
TRANSKULTURA – Rok Ukrainy na Podkarpaciu
Uruchomienie Międzynarodowej Platformy Handlowej – e-Płaszczyzny Polsko-Ukraińskiej Współpracy Gospodarczej
Festiwal tańców ludowych formą integracji mieszkańców powiatów: łańcuckiego, leżajskiego i stryjskiego
Polsko-Ukraińskie Centrum Współpracy w zakresie kontroli gazu składowiskowego
Szlakiem architektury ART DECO Stalowa Wola – Lwów

Ekshalacje gazu ziemnego – polsko-ukraiński problem Pogórza Karpat
Rzeszowsko-Lwowski Most Współpracy
Euroregionalne Centrum Ekumeniczne – wzmocnienie polsko-ukraińskiej współpracy transgranicznej
Polsko-Ukraiński B2B – Biznes to Biznes
Podkarpackie Trójmiasto. Współpraca polsko-ukraińska
Polonia – Ukraina Transcarpathia – nowe otwarcie
Wzrost bezpieczeństwa obszaru przygranicznego Polski i Ukrainy poprzez współpracę oraz wzmocnienie umiejętności zawodowych funkcjonariuszy służb zwalczających przestępczość transgraniczną
Odkrywamy talenty – porozumienie na rzecz promowania edukacji regionalnej wśród młodzieży
Festiwal Tradycji Bożonarodzeniowej Pogranicza „Betlejemską Gwiazdą”
Turystyka jako niewykorzystywana szansa rozwoju
Platforma współpracy polsko-ukraińskiej na rzecz rozwoju gospodarczego i kulturalnego
Polsko-Ukraińska Eurostrada Sportowa
Tacy inni a tacy podobni – współpraca pomiędzy gminą Boguchwała a miastem Żowkwa – przyjaźń i partnerstwo
Transgraniczne narzędzia promocji polsko-ukraińskiego obszaru przygranicznego
Dostępne Muzeum. Zintegrowany program dla osób niepełnosprawnych
Turystyka sanatoryjno-wypoczynkowa szansą Polańczyka i Schidnicy
Piorytet III – Pomoc techniczna
Działanie 3.1 – Zarządzania, wdrażanie, monitorowanie i kontrola
5 Projektów Zarządzanie funduszem Mikroprojektów w Euroregionie Karpackim
Działanie 3.2 – Informacja o programie, promocja i ocena programu
2 Projekty Promocja Programu Sąsiedztwa Polska – Białoruś – Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC w Euroregionie Karpackim

Źródło: opracowanie na podstawie materiałów Stowarzyszenia Euroregion Karpacki Polska.

Interesującym przykładem projektu z obszaru społeczno-gospodarczego jest zakończony projekt pt. *Rozwój i promocja transgranicznego polsko-słowackiego klastra lotniczego* o wartości 44 765,85 euro, którego beneficjentem jest Stowarzyszenie Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego „Dolina Lotnicza”. Głównym celem projektu był rozwój i promocja transgranicznego polsko-słowackiego klastra lotniczego, integrującego działania firm i instytucji zlokalizowanych na terenie obszaru kwalifikowanego Programu. Cel ten zrealizowany został poprzez inicjowanie współpracy pomiędzy polskimi i słowackimi firmami oraz instytucjami naukowo-badawczymi, wymianę doświadczeń w zakresie tworzenia powiązań kooperacyjnych oraz promocję idei innowacyjnych klastrów przemysłowych. Cele szczegółowe koncentrowały się na: stworzeniu efektywnego systemu wymiany informacji, przy wykorzystaniu technologii informatycznych; inicjowaniu współpracy pomiędzy firmami oraz jednostkami badawczo-rozwojowymi poprzez organizację konferencji i spotkań typu B2B oraz inwentaryzacja potencjału gospodarczego i badawczo-rozwojowego na

obszarze oddziaływania projektu; identyfikacji, prezentacji i transferze najlepszych praktyk w zakresie tworzenia i rozwoju inicjatyw klastrowych; wspólnej promocji idei i działań transgranicznego klastra lotniczego. W ramach Projektu realizowano seminaria mające charakter promocyjno-informacyjny, ekspertyzy dotyczące sytuacji i perspektyw rozwoju przemysłu lotniczego oraz sytuacji i perspektyw rozwoju sfery badawczo-rozwojowej, matrycę kompetencji dla polskich i słowackich firm i instytucji ilustrującą możliwości produkcyjne i usługowe w określonych specjalizacjach mających na celu ułatwienie wyszukiwania komplementarnych partnerów biznesowych; wyjazdy i wizyty zagraniczne w celu promocji klastra transgranicznego.

PODSUMOWANIE

Do czynników sprzyjających rozwojowi współpracy transgranicznej na omawianym terenie zaliczymy na dzień dzisiejszy przede wszystkim bliskość geograficzną oraz powiązania ekonomiczne, gospodarcze, społeczne. Te ostatnie są możliwe do wystąpienia pod warunkiem aktywizacji i dynamicznego zaangażowania instytucji i organizacji, które w obszarze swoich działań nawiązują do idei partnerstwa ponad granicami. Dobrym przykładem są działania Stowarzyszenia Euroregion Karpacki Polska, realizowane z wykorzystaniem środków finansowych pochodzących z Unii Europejskiej. W działaniach prezentowanego Euroregionu wyróżnić można konkretne obszary, tj. ułatwianie samorządom gminnym i mieszkańcom dostępu do funduszy Unii Europejskiej i umożliwianie realizacji projektów przekraczających granicę jednego kraju; prowadzenie promocji gospodarczej obszarów transgranicznych, a w szczególności pomoc małym i średnim przedsiębiorstwom w znalezieniu zagranicznego partnera gospodarczego; organizowanie wspólnych wystaw, targów, transgranicznych warsztatów i seminariów, wymiana osiągnięć gospodarczych i naukowych; tworzenie na pograniczach wspólnych podmiotów gospodarczych; tworzenie ponadgranicznych koncepcji rozwoju; wspólne planowanie przestrzenne i wspieranie projektów dotyczących rozbudowy i modernizacji infrastruktury technicznej; wspieranie transgranicznych przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska; prowadzenie promocji turystycznej obszarów transgranicznych, np. wspólna promocja walorów turystycznych; integrowanie działań w dziedzinie nauki, oświaty, wychowania i kultury, a przez to sprzyjanie rozwojowi stosunków i pogłębianiu więzi międzyludzkich; prowadzenie działań zmierzających do poprawy komunikacji w ramach euroregionu, czy tworzenie wspólnych centrów informacji europejskiej i organizowanie szkoleń.

LITERATURA

- Kołodko G.W., 2010, *Neoliberalizm i systemowy kryzys globalnej gospodarki* [w:] *Globalizacja, kryzys i co dalej?*, red. G.W. Kołodko, Wydawnictwo Poltext, Warszawa.
- Ślusarz G., 2008, *Potrzeby i możliwości rozwoju współpracy transgranicznej na przykładzie Podkarpacia* [w:] *Spójność społeczno-ekonomiczna a modernizacja regionów transgranicznych*, red. M.G. Woźniak, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów.
- Woźniak M.G., 2005, *Fundamentalne problemy aksjologiczne ładu instytucjonalnego współczesnej gospodarki* [w:] *Ład instytucjonalny w gospodarce*, red. B. Polszakiewicz, J. Boehlke, Wydawnictwo UMK, Toruń.
- Konwergencja modeli ekonomicznych Polska i Ukraina*, 2009, red. M.G. Woźniak, V.I. Chuzhykov, D.G. Lukianenko, Wydawnictwo Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków.
- www.ewt.gov.pl/WstepDoFunduszyEuropejskich/Strony/PolskaUkrainaBialorus.aspx.
- www.mrr.gov.pl/rozwoj_regionalny/polityka_regionalna/euroregiony/strony/euroregiony.aspx.
- www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/wroc/ASSETS_14-19.pdf.
- www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/wroc/ASSETS_89-144.pdf.
- www.kamillo.bpl.vectranet.pl/eurokraszak/PODSTRONY/EUROREGIONY/karpaty.htm.

Streszczenie

W opracowaniu poruszono kwestie rozwiązań instytucjonalnych skoncentrowanych na zacieśnianiu współpracy transgranicznej. Określono znaczenie kreacji i wsparcia współpracy obszarów przygranicznych dla ich rozwoju społeczno-gospodarczego. Skupiono się na Euroregionie Karpackim, którego prawnym reprezentantem jest Stowarzyszenie Euroregion Karpacki Polska. Tam też pozyskano materiał empiryczny.

Institutional Dimension of Transborder Cooperation in Podkarpacie Region

Summary

Some issues connected with the institutional solutions focused on strengthening of transborder cooperation were discussed in the study. There was identified a role of creation and support for cooperation of transborder regions in their socio-economic development. The attention was paid to Euroregion Karpacki, which has its legal representation in Association Euroregion Karpacki Polska. This is the source of the empirical data.